
آشنایی با صنعت چاپ و نشر در ایران

سید غلامرضا طالبی

سرشناسه	: طالبی، سید غلامرضا، ۱۳۴۴
عنوان و نام پدید آور	: آشنایی با صنعت چاپ و نشر در ایران / مولف سید غلامرضا طالبی
مشخصات نشر	: اردبیل: سپهر فروزان، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۰۳ص: مصور(رنگی)، جدول: ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
شابک	: ۱۵۰۰۰۰ ریال: ۴-۵-۹۹۲۶۱-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص ۹۹-۱۰۰.
موضوع	: چاپ - ایران - صنعت و تجارت.
موضوع	: Printing industry - Iran :
موضوع	: نشر و ناشران --- ایران.
موضوع	: Publishers and Publishing - Iran :
موضوع	: ۱۳۹۷ ط ۲ ۹ الف ۶/۲۴۴/۴
رده بندی کنگره	: ۶۸۶/۲۰۲، ۱۵:
رده بندی دیویی	: ۵۳۳، ۱۱۷۰:
شماره کتابشناسی ملی	

عنوان کتاب: آشنایی با صنعت چاپ و نشر در ایران

مولف: سید غلامرضا طالبی

ناشر: انتشارات سپهر فروزان

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۴-۵-۹۹۲۶۱-۶۲۲-۹۷۸

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

نشانی و تلفن مرکز پخش: اردبیل - بازار امام حسین، طبقه اول، واحد انتشارات سپهر فروزان-۴۵۳۳۳۶۸۲۵۴

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

مقدمه	۷
-------	---

بخش اول : تاریخچه چاپ و نشر کتاب

۱- مفاهیم و تعاریف	۱۲
۲- تعریف نشر	۲۷
۳- انقلاب نشر (کتاب الکترونیکی)	۳۸
۴- مراحل چاپ و نشر کتاب	۴۶
۵- تاریخ صحافت و هنر جلد سازی در ایران	۴۹
۶- ساختار و اجزای کتاب	۵۵
۷- صفحه آرایی (ترتیب قرار گرفتن مطالب در کتاب)	۵۶

بخش دوم: انواع روش های چاپ

۱- روشهای چاپ	۶۲
۲- چاپ صنعتی چیست؟	۶۴
۳- چاپ کتاب و انواع چاپ	۶۹
۴- انواع روشهای چاپ دیجیتال	۷۳
۵- آشنایی با انواع کاغذ	۸۱
۶- انواع قطع کتاب و اندازه آن	۸۵
۷- انواع قراردادهای چاپ	۸۹
۸- منابع	۹۹
۹- تصاویر	۱۰۱

مقدمه

تاریخ چاپ : «چاپ در دوره باستان» ، قبل از پیدایش هر نوع چاپ و زبان ، انسان ها از طریق ایجاد شکل های گوناگون بر روی دیوار غارها با یکدیگر ارتباط برقرار می کردند که با شکل گیری زبان ، حکاکی ها تنها برای سرگرمی بوده . و در حقیقت به قرن ها پیش از گوتنبرگ، که نامش به عنوان مخترع چاپ در تاریخ به ثبت رسیده است ، بر می گردد. آشوریان چند هزار سال قبل از میلاد بر پشت هایی از گل رس مهر می زدند.

نمونه مهر آشوریان بر گل و رس

استعمال حروف قابل انتقال نیز میان سال های ۱۰۵۱ و ۱۰۵۸ در چین آغاز شد. مخترع این حروف فردی به نام پی شنگ بود و حروف هم از گل رس ساخته می شد. حروف دستی و حروف قلعی که پس از آنها به کار آمد، هیچ یک رواجی نیافت، بر عکس حروف چوبی متداول شد. تا این که در سال ۱۴۴۰، گوتنبرگ ظاهراً "بدون اطلاع از کار چینی ها، حروف قابل انتقال

را اختراع کرد و برای هریک از حروف الفبا یک حرف جداگانه به کار برد. حروف متحرک را چینی ها، اختراع کردند. ولی گوتنبرگ که حرفه اش زرگری بود، آلیاژ مناسب برای ریخته گری حروف را از سرب و آنتی موآن به دست آورد و سپس نسبت هریک از این دو فلز را به گونه ای انتخاب کرد که حروف بیش از حد سخت و نرم نباشند. وی برای مرکب چاپ هم فرمول مناسبی یافت و خلاصه با رفع موانع و حل مشکلات عمل چاپ را میسر و اجرایی کرد.

حدوداً بیست سال پس از نخستین تلاش های گوتنبرگ در امر چاپ، این صنعت با استفاده از سطوح برجسته در ونیز، فلورانس، پاریس و لیون در مدیترانه و محدود رواج یافت. اما دستگاه چاپ گوتنبرگ، به علت هزینه های بسیار زیاد فقط برای ثروتمندان قابل دسترسی بود و به همین دلیل تا سال ۱۴۵۰ طبعاً استقبال چندانی از آن نشد. ۳۰۰ سال پس از اختراع دستگاه چاپ گوتنبرگ، نمایشنامه نویس آلمانی به نام آلوئیس زنه فلدر، چاپ سنگی یا لیدرگرافی را در سال ۱۷۹۶ میلادی اختراع کرد.

هر سنگی که متن یا تصویر با آن روش روی آن نقش می بست، برای چاپ حدود ۷۵۰ نسخه عملکرد مطلوب داشت و پس از آن نقش روی سنگ قابل چاپ نبود.

در باره شروع چاپ سنگی در ایران روایات متعددی وجود دارد، به نظر می رسد چاپ سنگی را برای نخستین بار میرزا صالح شیرازی در تبریز راه اندازی کرد. میرزا صالح که از سوی دولت ایران برای فراگیری هنرهای جدید به اروپا رفته بود. در بازگشت یک دستگاه چاپ سنگی با خود به تبریز آورد که آن را در سال ۱۲۵۰ قمری راه انداخت.

چاپخانه سنگی طی مدت کوتاهی در تهران و بعد اصفهان و سپس سایر شهرهای ایران تاسیس شد و بیش از ۵۰ سال تنها روش چاپ در ایران بود و تا اواخر دوره قاجار، هر چه در ایران چاپ می شد، به روش چاپ سنگی بود. البته هشت سال قبل از ورود چاپ سنگی به ایران چاپ سربی نیز راه اندازی شده بود، ولی به علت هزینه و زحمت زیاد آن،

پس از ورود چاپ سنگی ، کنار گذاشته شد و بعدها در اواخر دوره قاجار دوباره حروف سربی و استفاده از آن رایج گردید.

طریقه چاپ سربی روش نسبتاً ساده ای بود: کاغذ روی صفحه ای متشکل از حروف برجسته سربی و آغشته به مرکب فشرده می شد و بر اثر فشار، حروف بر صفحه کاغذ نقش می بست. حروفچینی روزنامه نیز نخست به صورت دستی انجام می گرفت. ولی بعدها این کار با دستگاه های یی که عمل ترین آنها «لاینوتایپ» بود، صورت پذیرفت. دستگاه حروفچینی خودکاری لاینوتایپ در سال ۱۸۸۶ میلادی ساخته شد. و بدین ترتیب سرعت چاپ به تدریج فزونی یافت. پیشرفت فناوری کم کم باعث شد دستگاه حروفچینی سربی از دور خارج شود و جای خود را به دستگاه الکترونیکی دهد.

کتاب مجموعه ای از صفحات نوشته شده ، مصور، چاپ شده یا صفحات خالی (صفحه سفید و خالی) ساخته شده از جوهر ، کاغذ(ورق)، پوست حیوانات یا مواد دیگر (چاپ نخ و ...) است که معمولاً از یک طرف یا سمت به یکدیگر محکم شده و متصل می گردند. هر برگه در کتاب ، ورق و هر سمت یا روی هر ورق ، صفحه نامیده می شود.

صحافی به مجلد کردن کتاب به اصطلاح صحافی گفته می شود. کتاب در اندازه های گوناگون وجود دارد. در ایران قطر رحل ، وزیری و جیبی از مشهورترین قطع های کتاب است. کوچکترین کتاب دنیا که یک انجیل است، در موزه کلیسای وانک اصفهان نگهداری می شود. اولین کتاب به زبان فارسی در هلند و به دست یک ارمنی به زیور طبع الله رسیده شده است. از انواع دیگر کتاب، کتاب دیجیتالی (E – book) است.